

930.85 (447)

Ж 17

Я.С. КАЛАКУРА
О.О. РАФАЛЬСЬКИЙ
М.Ф. ЮРІЙ

МЕНТАЛЬНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

ЗМІСТ

Вступ	5
РОЗДІЛ 1: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОСТІ	
1.1. Ментальність як концепт української та зарубіжної гуманітаристики	15
1.2. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження ментального обличчя української цивілізації: основні парадигми і наукові школи	33
1.3. Ментальна сутність і особливості української цивілізації	49
РОЗДІЛ 2: МЕНТАЛІТЕТ ЯК КУЛЬТУРНО-ГЕНЕТИЧНИЙ КОД ЦИВІЛІЗАЦІЇ	
2.1. Сутність менталітету в контексті цивілізаційного розуміння історії	67
2.2. Формування менталітету і його різновидностей	76
2.3. Архетип і ментальність через призму історії	86
2.4. Етнічний менталітет та його особливості	94
РОЗДІЛ 3: ЕТНОКУЛЬТУРНА І СОЦІАЛЬНА ТИПОЛОГІЯ ФОРМ МЕНТАЛЬНОСТІ	
3.1. Агрокультурне суспільство і менталітет українців	100
3.2. Модернізаційна константа економічної ментальності	111
3.3. Психоповедінковий менталітет українців	126
РОЗДІЛ 4: МЕНТАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНЦІВ КНЯЖОЇ ДОБИ	
4.1. Архаїко-ментальний вимір релігійних вірувань та світогляду давніх українців	139
4.2. Природно-історичні умови та вплив іноцивілізаційних чинників на формування менталітету українського народу в часи Київоруської держави	157
4.3. Владно-політичний менталітет Русі-України на тлі прийняття християнства	173
4.4. Формування етнічної самосвідомості та уявлень праукраїнців про суспільство та соціальну стратифікацію	185
4.5. Повсякденність як синтез успадкованої і набутої ментальності українського народу в Київській, Галицько-Волинській і Литовсько-Руській державах	204
РОЗДІЛ 5: МЕНТАЛЬНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКИХ ЧАСІВ	
5.1. Зародження козацтва і його національно-визвольна місія як поворот в еволюції ментальності українського народу	222
5.2. Ментальні особливості українського козацтва на тлі ранньомодерної держави	229
5.3. Пам'ять про Руїну як ментальна травма українського народу в контексті Переяслава і Вічного миру	243
5.4. Вплив Ренесансу, Реформації та Просвітництва на ментальний розвиток України	266

РОЗДІЛ 6: НАЦІОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ І МЕНТАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ІМПЕРСЬКУ ДОБУ

6.1. Вплив національних процесів на подальший розвиток української ментальності в Австро-Угорській та Російській імперіях	281
6.2. Малоросійство як форма пограничної ментальності	297
6.3. Тарас Шевченко як виразник і носій нової ментальності українців	310
6.4. Ментальний зріз політизації національної ідеї та українського руху другої половини XIX ст.	320

РОЗДІЛ 7: УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ШАНС ВІДРОДЖЕННЯ І УТВЕРДЖЕННЯ ЕТНОМЕНТАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ

7.1. Велика війна як «зустріч» східних і західних українців у мундирах чужих держав	332
7.2. Цивілізаційний вплив Української революції і державотворчих процесів 1917–1921 рр. на українську ментальність	346
7.3. Українська Соборність як шанс до ментального відторгнення України від Росії та Польщі	366

РОЗДІЛ 8: ДЕФОРМАЦІЇ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ЙОГО МАРГІНАЛІЗАЦІЯ НА ТЛІ ОКУПАЦІЇ ТА КОМУНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

8.1. Ментально-цивілізаційний вимір російської окупації та більшовизації України	378
8.2. Маргіналізація українського суспільства в інтер'єрі тоталітаризації, репресій та голодоморів	394
8.3. Травмування ментальності українців у роки Другої світової війни і повоєнних лихоліть	410
8.4. Рух незгідних як відродження нескореного менталітету українства	420

РОЗДІЛ 9: УКРАЇНСЬКИЙ МЕНТАЛІТЕТ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

9.1. Суверенізація України і спротив синдрому совкової ментальності	429
9.2. Вплив маргінальності українського політикуму на ментальність суспільства в умовах його посткомуністичного реформування	443
9.3. Архаїзація українського суспільства як ментальне явище сьогодення	456
9.4. Прояви неофеодалізму в українському менталітеті на фоні транзитних перетворень	468
9.5. Еволюція української ментальності в контексті цивілізаційного вибору та євроінтеграції України та її самозахист перед небезпекою російської неоекспансії	477

РОЗДІЛ 10: УКРАЇНА І СВІТ: ПАРАЛЕЛІ МЕНТАЛЬНОСТЕЙ

10.1. «Цього цвіту – по всьому світу»: ментальні карти українських діаспор	494
10.2. Компаративістика ментальностей народів сучасного світу в умовах глобалізації та мультикультуралізму	515

Висновки	533
Предметний покажчик	540
Іменний покажчик	542